

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ตั้งแต่การปฏิรูปการปกครองแผ่นดินในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะพบว่าการก่อรูปของระบบราชการสมัยใหม่ที่เข้ามาทำงานแบบสาธารณะประโยชน์ในสังคมไทย จากรูปแบบของการปกครองที่โอนอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง ซึ่งลักษณะของการทำงานแบบข้าราชการ จะเน้นการทำงานแบบการปกครองเพื่อควบคุมมากกว่าการทำงานแบบการจัดการ (Management) เพื่อบริการประชาชน (ช้อยนันต์ สมทวนิช, 2539, หน้า 254) หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ระบบราชการได้กลายมาเป็นสถาบันหลักทางการเมืองโดยมีชนชั้นนำของข้าราชการทหารและพลเรือนเป็นผู้ใช้อำนาจ การทำงานสาธารณะประโยชน์ของข้าราชการไทยใช้รูปแบบของการออกคำสั่งโดยขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนผลที่ตามมาคือการทำงานที่ผ่านมาเป็นการแก้ปัญหาไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน (ชัยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2533, หน้า 234; ช้อยนันต์ สมทวนิช, 2545, หน้า 110 - 114) สาเหตุที่ระบบราชการไทยประสบปัญหาในการทำงานสาธารณะ เนื่องจาก (ชัยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2552, หน้า 18-19)

การทำงานตามสายบังคับบัญชา (Hierarchy) ที่การสั่งการมาจากผู้บังคับบัญชาในส่วนกลาง เช่น ข้าราชการฝ่ายปกครองยอมรับฟังคำสั่งการจากปลัดกระทรวงมหาดไทยในกรุงเทพฯ เป็นต้น

การทำงานที่เน้นลักษณะงานประจำ (Routine) ของระบบราชการย่อมไม่เอื้อต่อการพัฒนาในฐานะที่เป็นงานที่มุ่งการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดี เพราะงานประจำนั้นมีบทบาทเพื่อรักษาระบบเดิมที่มีอยู่ให้ดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

ระบบราชการเน้นการทำงานในลักษณะพอเป็นพิธี (Formalism) หมายถึง การทำงานของระบบราชการไทยเป็นการบริหารงานแบบขายผ้าเอาหน้ารอด เช่น เมื่อเกิดปัญหาหรือประเด็นการพัฒนาขึ้นมาในท้องถิ่น ก็มักจะใช้วิธีการตั้งคณะกรรมการในเอกสารให้เห็นว่าได้ทำงานแล้ว

ระบบราชการไทยเน้นการปรับปรุงรูปแบบให้มีความทันสมัย แต่เนื้อหาการทำงานยังคงล้าหลังเป็นแบบเช่นที่เคยทำมา (Overlapping) ตัวอย่าง เช่น เมื่อมีกระแสการขยายตัวขององค์กร

ปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย มีการออกกฎหมายเรื่องการกระจายอำนาจให้ทันสมัย แต่
พฤติกรรมการบริหารงานในองค์กรปกครองท้องถิ่นก็ยังคงใช้วัฒนธรรมแบบข้าราชการล่าหลัง

การทำงานแบบราชการไทยยังมีการผสมปนประหว่างงานราชการกับงานส่วนตัวหรือที่
เรียกกันว่างานราษฎร์กับงานหลวง ดังนั้นการติดต่อราชการจึงต้องอาศัยที่เป็นทางการและไม่เป็น
ทางการ

ระบบราชการไทยในปัจจุบันไม่ได้มีเอกภาพเป็นเนื้อเดียวกัน แต่มีการแบ่งเป็นก๊กเป็น
เหล่าตามหน่วยงาน เช่น หน่วยงานราชการในระดับตำบลมีหน่วยงานราชการที่ต่างคนต่างทำงาน
และช่วงชิงกัน เช่น กลไกของการปกครองท้องถิ่น กลไกการปกครองท้องถิ่น หน่วยงานของกรม
พัฒนาชุมชน หน่วยงานของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ เป็นต้น

ภาครัฐจึงเป็นภาคส่วนสำคัญของสังคมเนื่องจากการก่อรูปขึ้นมาอย่างยาวนานเป็นภาค
ส่วนหลักในสังคมไทยในอดีตที่มีอำนาจในการออกนโยบายต่าง ๆ ในการพัฒนาประเทศแต่เนื่อง
จากการทำงานของภาครัฐที่มีลักษณะของการเป็นนาย การออกนโยบายจากส่วนกลางโดยไม่ดูที่
ท้องถิ่น จึงทำให้หน่วยงานภาครัฐไม่สามารถทำงานแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชนได้อย่างมี
ประสิทธิภาพจึงทำให้ภาครัฐต้องมีการปรับตัวในการรับฟังนโยบายจากภาคอื่นในสังคมมากขึ้น ทำ
ให้มีการออกนโยบายในการเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานกับภาครัฐ
ในเรื่องของนโยบาย

ภาคส่วนที่สองที่เข้ามาผลักดันนโยบายสาธารณะก็คือภาคธุรกิจเอกชนก่อรูปขึ้นมา
ในช่วงของการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ภาคธุรกิจเอกชนนั้นหมายถึงภาคส่วนที่
ประกอบไปด้วยนายทุนในประเทศ และชนชั้นกลางส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ

ภาคธุรกิจเอกชนของไทยมีพัฒนาการมาจากอดีตที่มาจากคนจีนโพ้นทะเล (Oversea
Chinese) ที่เข้ามาทำธุรกิจได้เข้ามามีบทบาทในเรื่องการค้าขายในประเทศไทย ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ
คือมีความจงรักภักดีต่อกษัตริย์หรือทหาร กลุ่มภาคธุรกิจเอกชนในอดีตถูกควบคุมโดยรัฐในการทำ
กิจกรรมทางเศรษฐกิจของตน ต่อมาในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่หนึ่ง
ซึ่งเป็นการส่งเสริมความทันสมัย ทำให้ภาคธุรกิจได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการวางนโยบาย
ทางเศรษฐกิจร่วมกับภาครัฐ โดยเข้ามาในรูปแบบของสมาคมทางการค้า หอการค้า สมาคมทาง

ธุรกิจ สภาอุตสาหกรรมต่าง ๆ และทำให้ภาคธุรกิจเอกชนเริ่มมีบทบาทในสังคมไทยมากขึ้น (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552, หน้า 325)

จากบทบาทดังกล่าวส่งผลให้กลุ่มบริษัทชั้นนำในภาคธุรกิจเอกชน ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลและมีการวางนโยบายการป้องกันการแข่งขันจากบริษัทยานนอกประเทศ โดยการจัดตั้งกำแพงภาษี และสร้างสิ่งกีดขวางการค้าอื่น ๆ ในทศวรรษ 2520 ภาคธุรกิจได้มีการรวมตัวของสามสมาคมใหญ่ คือ สมาคมธนาคารไทย สมาคมอุตสาหกรรมไทย และสมาคมหอการค้าไทย เพื่อทำการล็อบบี้เทคโนโลยีและนักการเมืองในการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจเพื่อก่อตั้งองค์การความร่วมมือระหว่างรัฐบาล-ภาคธุรกิจเอกชน (กรอ.) ขึ้นมาในการสร้างความเป็นอิสระให้กับภาคธุรกิจเอกชนมากขึ้นในการทำงานทางด้านเศรษฐกิจ (อุกฤษฏ์ ปัทมานนท์, 2543, หน้า 83 - 86; เดียนเด็น นิคมบริรักษ์, 2552, หน้า 23 - 27)

ถึงแม้ว่าภาคธุรกิจเอกชนจะประสบความสำเร็จในการที่สามารถรวมกลุ่มของธุรกิจเอกชนเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในการเข้าไปผลักดันนโยบายทางเศรษฐกิจกับรัฐบาลก็ตาม แต่ในการออกนโยบายดังกล่าวนั้นเอื้ออำนวยต่อผลประโยชน์ของกลุ่มตนเองมากกว่าผลประโยชน์สาธารณะนโยบายทางเศรษฐกิจที่ออกมามักตอบสนองผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีเพียงไม่กี่ตระกูลในประเทศ แต่ไม่สามารถลงไปถึงประชาชนในระดับรากหญ้าได้ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552, หน้า 325)

จากการที่ภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรในการทำงานพัฒนาประเทศจึงทำให้สังคมไทยต้องหันมามองที่ภาคประชาชนซึ่งมาจากกลุ่มชนต่าง ๆ ที่อยู่นอกเหนือจากภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน โดยไม่ได้เป็นผู้ควบคุมกลไกของรัฐและไม่ใช่เจ้าของปัจจัยการผลิต อันได้แก่ กลุ่ม ชาวนา ชาวไร่ ชนชั้นกรรมกร และชนชั้นกลางที่ไม่ได้ผูกพันกับผลประโยชน์และอุดมการณ์ร่วมกับกลุ่มชนชั้นนำในภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนทั้งในและต่างประเทศ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2530, หน้า 53) ภาคประชาชนในอดีตไม่มีบทบาทสำคัญในการทำงานกับสาธารณะไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการตัดสินใจการพัฒนาประเทศและมักถูกกีดกันในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกในเวทีสาธารณะร่วมกับภาคส่วนอื่น ๆ

ถึงแม้ว่าภาคประชาชนในประเทศไทยในอดีตจะถูกกีดกันออกจากเวทีการมีส่วนร่วมในนโยบายสาธารณะก็ตาม แต่ก็ยังมีการก่อรูปขึ้นมาของกลุ่มภาคประชาชนที่ทำงานโดยเป็นอิสระ

จากภาครัฐและเป็นองค์กรที่ไม่หวังผลกำไร ซึ่งในประเทศไทยได้มีการก่อรูปภาคประชาชนในช่วงของยุค “ทศวรรษแห่งการพัฒนา” โดยเกิดขึ้นในรูปแบบขององค์กรพัฒนาเอกชน (อนุสรณ์ ไชยพาน, 2545)

องค์กรพัฒนาเอกชนที่เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการองค์กรแรก คือ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (บชท.) ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2510 โดยมีศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็นผู้นำในการก่อตั้งร่วมกับคณะบุคคลในวงราชการและธุรกิจเอกชน มีวัตถุประสงค์เพื่อการบูรณะและพัฒนาให้ชาวชนบทไทยมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเริ่มบุกเบิกงานในยุคแรกด้วยการพัฒนาชนบทแบบผสมผสานในรูปแบบต่าง ๆ คือ พัฒนาอาชีพ พัฒนาการศึกษา พัฒนาสุขอนามัย พัฒนาการพึ่งตนเองแบบร่วมมือกัน (ศิริวรรณ เจนการ, ม.ป.ป., หน้า 1)

การเกิดขึ้นของมูลนิธิเป็นก้าวสำคัญของภาคประชาชน เนื่องจากต่อมาในยุคเหตุการณ์ในเดือนตุลาคม 2516 ได้กระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในหมู่ของภาคประชาชน ซึ่งเริ่มตระหนักถึงพลังของตนเอง ซึ่งองค์กรพัฒนาเอกชนเริ่มมีการก่อตัวขึ้นเป็นกลุ่มต่าง ๆ จากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นจำนวนมาก ทั้งในเมืองและชนบท โดยมีแนวทางการพัฒนามุ่งงานสังคมสงเคราะห์เป็นหลัก (สร อักษรสกุล, 2552)

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 บทบาทของการทำงานในรูปแบบดังกล่าวต้องยุติลง เนื่องจากในยุคหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ถูกตั้งข้อสงสัยว่าเป็นฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์จากสถานการณ์ความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ทางการเมือง แต่อย่างไรก็ตามได้มีการการก่อรูปขององค์กรพัฒนาเอกชนในด้านศาสนาขึ้นมา เช่น กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม (กศส.) ขึ้นเพื่อรณรงค์ติดตามให้คำแนะนำด้านกฎหมาย และกลุ่มของคณะกรรมการยุติธรรมและสันติ ซึ่งเป็นหน่วยงานของสภาพระสงฆ์เถรวาทแห่งประเทศไทยที่นำเสนอแนวทางสันติวิธีในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคม (สร อักษรสกุล, 2552)

องค์กรพัฒนาเอกชนได้เริ่มมีการขยายตัวอย่างกว้างขวางมากขึ้น หลังจากที่ยุทธการทางการเมืองในประเทศไทยได้คลี่คลายลงเมื่อบทบาทของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้ยุติลง ในปี พ.ศ. 2521 นักพัฒนาต่าง ๆ ในภาคประชาชนได้รวมตัวกันขึ้นเพื่อจัดเวทีแลกเปลี่ยนแนวคิดและประสบการณ์การพัฒนา มีการเลือกกลุ่มคนขึ้นมาช่วยในการประสานงานซึ่งมีชื่อ

เรียกว่า คณะกรรมการประสานองค์กรเอกชน คณะกรรมการดังกล่าวทำการรวบรวมนักพัฒนาภาคประชาชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ทุกภูมิภาคและได้เปลี่ยนชื่อเป็น องค์ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการพัฒนาชนบท (Exchange Forum on Rural Development: EFORD) โดยมีข้อตกลงร่วมกันที่จะมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนแนวคิดและประสบการณ์ในการทำงานพัฒนากันปีละหนึ่งครั้ง นอกเหนือจากนั้นได้ให้สมาชิกแต่ละภูมิภาคจัดกิจกรรมในภูมิภาคของตนเอง (ชัชวาล ทองดีเลิศ, 2543, หน้า 20) และเมื่อ อีฟอร์ด ได้ลดยุทธศาสตร์ องค์การภาคประชาชนได้รวมตัวกันอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2528 ในนามของคณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาชนบท (กป.อพท.) เพื่อการติดต่อประสานงานกันอย่างเป็นทางการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากการประชุมแลกเปลี่ยนแนวคิดและประสบการณ์ในการทำงานของเวทีสัมมนา อีฟอร์ด และได้วิเคราะห์ในเรื่องของการทำงานของภาคประชาชนให้เกิดการพัฒนาความรู้ใหม่ในหมู่ขององค์กรพัฒนาเอกชนด้วยกัน จึงทำให้มีการปรับแนวคิดและมุมมองใหม่ซึ่งทำให้ในการทำงานพัฒนาปรับแนวคิดจากการทำงานเป็นอาสาสมัครมาเป็นการทำงานโดยการใช้ฐานของแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนที่มีความเชื่อพื้นฐานที่ว่า การพัฒนาต้องเริ่มจากการค้นหาเอกลักษณ์ดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาทางประวัติศาสตร์ของชุมชนที่ถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานข้อเท็จจริงที่ดำรงอยู่ในท้องถิ่น มีการปะทะกับแนวคิดภายนอก เกิดการปรับตัวและสร้างใหม่ และสืบทอดยังรุ่นต่อไป และประวัติศาสตร์ดังกล่าวนี้ได้มีอิทธิพลต่อประชาชนระดับล่างของสังคมไทยทุกส่วน ไม่ว่าจะเป็นชาวนาหรือกรรมกร เพราะประชาชนระดับล่างมีประวัติศาสตร์ที่เป็นเนื้อเดียวกันทั้งสังคม การพัฒนาจึงต้องเริ่มจากฐานทางวัฒนธรรมของชุมชน นั่นคือการสร้างให้ประชาชนมีจิตสำนึกในวัฒนธรรมของตนเอง เห็นคุณค่าการรวมตัวกันเป็นชุมชน และเห็นสิ่งภายนอกที่จะเข้ามาทำลายความดีงามของชุมชน (ชัชวาล ทองดีเลิศ, 2543, หน้า 20; บำรุง บุญปัญญา, 2549, หน้า 8)

การทำงานในช่วงนี้ใช้แนวคิดการทำงานจากฐานคิดของวัฒนธรรมชุมชนมาใช้ในการพัฒนาขององค์กรภาคประชาชนทำให้การทำงานของภาคประชาชนโดยอยู่บนความเชื่อว่า ถ้าชุมชนนั้นเข้มแข็งก็จะสามารถแก้ปัญหาของตนเองได้ซึ่งทำให้มีคำพูดในหมู่ของนักพัฒนาว่า คำตอบอยู่ที่หมู่บ้าน นอกจากนี้จากการทำงานขององค์กรภาคประชาชนที่ได้ทำงานร่วมในชุมชนมาเป็นเวลานานจึงทำให้มองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนที่มาจากกฎหมายและนโยบายการพัฒนาในหลายหมู่บ้านต้องสูญเสียป่าต้นน้ำเพราะการอนุญาตการทำสัมปทานป่าไม้ของภาครัฐ

ที่ดินทำกิน ในบางหมู่บ้านที่ดินของชาวบ้านต้องถูกเวนคืนเพื่อใช้ทำเหมืองแร่ลิกไนต์ ชาวบ้านนับร้อยต้องกลายเป็นผู้ทำผิดกฎหมายและถูกอพยพออกจากที่ทำกินของตนเนื่องจากการที่รัฐเพิ่มพื้นที่ป่าอนุรักษ์ โดยออกกฎหมายเขตป่าอนุรักษ์ทับลงในพื้นที่ทำกินของชาวบ้านเป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้การทำงานขององค์กรภาคประชาชนในยุคหลังเน้นการทำงานควบคู่กันไประหว่างงานชุมชนและการทำงานนโยบาย มีการศึกษาวิเคราะห์รวบรวมข้อมูลและปัญหาที่มีผลกระทบมาจากนโยบาย รวมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาพร้อมกับชุมชนเพื่อที่จะนำเสนอต่อผู้ที่รับนโยบาย (ชัชวาล ทองดีเลิศ, 2543, หน้า 20)

แนวคิดพื้นฐานของงานพัฒนาชุมชนดังกล่าวทำให้การทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนในยุคหลังมาเริ่มปรับทิศทางจากการทำงานในรูปแบบของอาสาสมัครที่ลงไปทำงานพัฒนาในหมู่บ้านมาเป็นการทำงานที่มองชุมชนเป็นหลัก โดยการศึกษาเรียนรู้ว่าชุมชนมีพื้นฐานของทางวัฒนธรรมเป็นอย่างไร และใช้ความรู้ความสามารถของนักพัฒนามาใช้ในการแก้ปัญหาให้ตรงกับความต้องการของชุมชน จึงทำให้มีกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนได้เข้าไปสนับสนุนการมีส่วนร่วมของการรวมกลุ่มชาวบ้านเพื่อพัฒนาตนเองโดยการมองจากพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนมากขึ้น ในรูปแบบของกลุ่มองค์กรชุมชน เป็นองค์กรที่เกิดขึ้นของชาวบ้านในชุมชนในการทำงาน โดยเกิดขึ้นทั้งในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการคือการสนับสนุนขององค์กรพัฒนาเอกชนที่กล่าวมาข้างต้น และองค์กรชุมชนที่เกิดขึ้นทางการที่เป็นการสนับสนุนในหน่วยงานของภาครัฐให้จัดตั้งขึ้นมา (จุมพล หนิมพานิช, 2552, หน้า 347)

ภาคประชาชนที่มีการก่อรูปองค์กรในรูปแบบขององค์กรชุมชนเริ่มมีขึ้นอย่างหลากหลายเมื่อมีการรับรองสิทธิของชุมชนและเปิดเสรีภาพการในการรวมกลุ่มต่าง ๆ ขึ้นมาอย่างเป็นอิสระ ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่เน้นหลักการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและการให้เสรีภาพในการจัดตั้งกลุ่มองค์กรตามมาตรา 45 ของรัฐธรรมนูญที่ว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สมาพันธ์ สหภาพ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์กรเอกชน หรือหมู่คณะอื่น ๆ การก่อรูปขององค์กรชุมชนหลังรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 นั้นได้รับการยอมรับจากภาคส่วนต่างในสังคมไทยที่ได้รับการยอมรับการรวมกลุ่มที่เกิดขึ้นจากการมองพื้นฐานมีพื้นฐานของความคิดที่ว่า (จุมพล หนิมพานิช, 2552, หน้า 325)

“ปัญหาของประชาชน ต้องให้ประชาชนจัดการกันเอง”

การเกิดขึ้นขององค์กรชุมชนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมามีบทบาทสำคัญมากขึ้นในการนำเสนอ
นโยบายต่อหน่วยงานภาครัฐเพื่อรับฟังปัญหาและการออกไปแสดงความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วมใน
เวทีสาธารณะ ซึ่งทำให้องค์กรชุมชนเริ่มมีบทบาทมากขึ้นในการผลักดันนโยบายต่าง ๆ เพื่อใช้ใน
การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง เนื่องจากเป็นกลุ่มองค์กรที่เกิดขึ้นในพื้นที่และสะท้อน
ปัญหาจากชุมชนที่ตนเองกำลังเผชิญอยู่

กลุ่มองค์กรของภาคประชาชนในปัจจุบันได้มีหน่วยงานที่เกิดขึ้นมาเพื่อรองรับการ
ทำงานขององค์กรภาคประชาชนคือสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน โดยมีการประกาศจัดตั้งขึ้นในพระ
ราชกฤษฎีกาเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2543 การเกิดขึ้นของหน่วยงานดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อการ
สนับสนุนงบประมาณลงไปช่วยเหลือแก่องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนเกี่ยวกับการ
ประกอบอาชีพ การพัฒนาอาชีพ การเพิ่มรายได้ การพัฒนาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม และการ
พัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน ทั้งในเมืองและชนบท และเพื่อให้มีการสนับสนุนและ
ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็ง
(สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2553) จากการเกิดขึ้นของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนนั้นเป็นผลให้
องค์กรภาคประชาชนนั้นมีบทบาทสำคัญในการผลักดันนโยบายให้กับหน่วยงานภาครัฐมากขึ้น
เนื่องจากในอดีตองค์กรภาคประชาชนไม่ได้รับการรองรับงบประมาณจากภาครัฐ จึงทำให้การ
ทำงานของกลุ่มองค์กรภาคประชาชนบางกลุ่มเกิดขึ้นมาในระยะสั้น เนื่องจากปัญหาเรื่อง
งบประมาณ การเกิดขึ้นของสถาบันดังกล่าวทำให้ภาคประชาชนสามารถเป็นภาคส่วนที่มี
งบประมาณในการทำงานในชุมชนของตนเองโดยที่ไม่ต้องขอรับงบประมาณจากหน่วยงานของ
ภาครัฐ หรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาสนับสนุนเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ แต่อย่างไรก็ตามการ
เกิดขึ้นกลุ่มองค์กรภาคประชาชนบางกลุ่มยังประสบปัญหาการไม่ได้รับการยอมรับจากหน่วยงาน
ต่าง ๆ เนื่องจากส่วนใหญ่แล้วองค์กรภาคประชาชนยังเป็นองค์กรนอกระบบและไม่มีการรองรับ
สถานะอย่างเป็นทางการ

ปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นทำให้มีการพยายามผลักดันให้องค์กรภาคประชาชนเป็นองค์กรที่
ถูกกฎหมายและได้รับการยอมรับโดยทั่วไปจากหน่วยงานต่าง ๆ จึงทำให้มีการขับเคลื่อนของภาค
ประชาชนเพื่อผลักดันกฎหมายที่จะเกิดขึ้นมาเพื่อรองรับองค์กรภาคประชาชนที่เกิดขึ้นในส่วน
ต่าง ๆ ของสังคมไทย การขับเคลื่อนดังกล่าวของกลุ่มองค์กรภาคประชาชนทั่วประเทศทำให้มีการ
ประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน ในปี พ.ศ. 2551 ในรัฐบาลของพล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์
(สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2552) การเกิดขึ้นของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนเป็นผลให้การ
ทำงานของภาคประชาชนได้มีกฎหมายรองรับ จึงทำให้องค์กรภาคประชาชนมีบทบาทสำคัญใน

การนำเสนอนโยบาย เนื่องจากการเกิดขึ้นของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนเป็นเครื่องแสดงให้เห็นบทบาทสำคัญของภาคประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผน ในการจัดการปัญหาที่ชุมชนของตนเองต้องการแก้ไขได้ด้วยตนเอง

จากพัฒนาการดังกล่าวขององค์กรภาคประชาชนทำให้องค์กรภาคประชาชนมีพื้นฐานของการก่อรูปขึ้นมาเป็นองค์กรที่ทำงานเป็นอิสระจากอำนาจของภาครัฐและเป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรจากการทำงานผลักดันนโยบายต่าง ๆ ที่เป็นผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม จึงทำให้องค์กรภาคประชาชนเป็นทางเลือกใหม่ในสังคมไทยที่เป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เนื่องจากการนำเสนอแนวคิดขององค์กรภาคประชาชนเป็นการนำเสนอจากพื้นฐานของแต่ละท้องถิ่น ภาคประชาชนจึงมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในการผลักดันนโยบายต่าง ๆ ของรัฐที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาในปัจจุบัน ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในประเทศ เนื่องจากในปัจจุบันสังคมไทยไม่อาจปฏิเสธบทบาทของภาคประชาชนเหมือนเช่นในอดีตได้ต่อไป เนื่องจากองค์กรภาคประชาชนมีการก่อรูปขึ้นมาและสร้างตัวตนของตนเองให้มีบทบาทในสังคม ในการเป็นปากเป็นเสียงให้กับประชาชนในการวางแผนและผลักดันนโยบายต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ต่อภาคประชาชนไทย โดยการมองปัญหาจากพื้นฐานของความต้องการที่เป็นของประชาชนด้วยกัน

เนื่องจากการรวมกลุ่มขององค์กรภาคประชาชนนั้นเป็นการรวมกลุ่มที่เกิดขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นของตน ทำให้การทำงานจึงเน้นพื้นฐานของการทำงานที่ออกมาเพื่อรองรับปัญหาในชุมชนหรือจังหวัดในการทำงาน อย่างไรก็ตามในการศึกษาการทำงานขององค์กรภาคประชาชนที่ก่อรูปขึ้นมาเราไม่สามารถที่จะศึกษาได้ในภาพรวมเนื่องจากการเกิดขึ้นขององค์กรต่าง ๆ มีพื้นฐานที่แตกต่างกันทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ จึงทำให้ปัจจัยที่ทำให้เกิดการก่อรูปขององค์กรภาคประชาชนในแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกันออกไปด้วย ดังนั้นในการศึกษาเรื่องของการก่อรูปขององค์กรภาคประชาชนจึงเป็นการศึกษาที่ควรเป็นการศึกษาเชิงพื้นที่มากกว่า ที่จะเลือกศึกษาจากภาพรวมทั้งหมด ในการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกจังหวัดตราดซึ่งมีลักษณะเด่นคือ จังหวัดตราดในอดีตเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรสมบูรณ์เหลือกินเหลือใช้ แต่ปัจจุบันตราดกลับมีปัญหานี้สินเป็นปัญหาหลักของชาวบ้านในจังหวัด

เมื่อมาวิเคราะห์ในด้านของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ จะเห็นได้ว่าชาวบ้านในจังหวัดตราดได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ของตนเองตามลักษณะทางภูมิโนเวศ คือ พื้นที่บริเวณเชิงเขา ชายทุ่ง และชายทะเล โดยสามารถทำการผลิตเลี้ยงตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาจากปัจจัยจากภายนอก วิถีชีวิตเศรษฐกิจในอดีตของชาวบ้านในจังหวัดตราดจึงเป็นการอยู่ในชุมชนของตนเองตามภูมิโนเวศที่เป็นภูเขา ที่ราบ และริมทะเล มีการผลิตที่เป็นเกษตรกรรายย่อย ในลักษณะของการผลิตแบบครอบครัว

เดี่ยวให้แรงงานในครอบครัว ซึ่งก่อให้เกิดวิถีชีวิตของคนตราด 3 รูปแบบใหญ่ตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา ดังนี้ (สมโภชน์ วาสกรี, สัมภาษณ์ 25 เมษายน 2552)

1. พื้นที่บริเวณเชิงเขาที่ทำข้าวไร่ และใช้อาหารจากสัตว์ป่า รวมถึงการหาของป่า ดังนั้นเราจึงพบภูมิปัญญาเกี่ยวกับแกงป่า เช่น แกงป่าแสนดัง
2. พื้นที่บริเวณชายทุ่ง จะมีการทำนาลุ่มซึ่งเป็นข้าวหนักและหาอาหารจากสัตว์น้ำจืด ดังนั้นจึงมีการพูดถึงแกงทุ่งในเขตนี้
3. พื้นที่บริเวณติดชายทะเลซึ่งเป็นที่อยู่ของชาวประมงก็จะมีการปลูกข้าวโดยใช้ทุ่งตะกาดและใช้สัตว์ทะเลทำอาหาร จนมีคำกล่าวว่าแกงทะเล

จากวิถีชีวิตดังกล่าวนี้ทำให้ชาวบ้านในจังหวัดตราดสามารถพึ่งพิงตนเองได้ ดังนั้นการรวมกลุ่มกันทำงานในเรื่องของกิจกรรมทางสาธารณะในเรื่องของการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จึงไม่มีความจำเป็น เนื่องจากอยู่บนพื้นฐานของวิถีชีวิตที่สามารถอยู่ได้ด้วยการทำงานเลี้ยงชีพในครอบครัว โดยที่ไม่เดือดร้อน

วิถีชีวิตดังกล่าวของชาวบ้านในจังหวัดตราดได้เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจาก การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครองและสังคม วัฒนธรรม เช่น การขยายตัวของตลาดทุนนิยมผ่านการตัดถนนสุขุมวิท การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง รวมถึงการบุกเบิกป่าของเจ้าที่ดิน เป็นต้น มีผลให้ชาวบ้านตราดในอดีตที่พึ่งพิงตนเองได้ก้าวเข้ามาสู่ภาวะที่พึ่งพิงตลาดทุนนิยมในปัจจุบันและกลายเป็นผู้ผลิตสินค้ารายย่อย (Simple Commodity Producer) (ชัยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2552) จึงทำให้เกษตรกรชาวตราดต้องประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจ ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชาวบ้านที่เปลี่ยนแปลงจากปัญหาระบบทุนดังกล่าวที่สำคัญ ดังต่อไปนี้ (สมโภชน์ วาสกรี, สัมภาษณ์, 23 เมษายน 2552)

1. ด้านการเกษตรปัจจุบันพบว่าจังหวัดตราดในเขตชายทุ่งทำนาไม่พอเลี้ยงตนเอง เนื่องจากประสบปัญหาเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการทำนา ซึ่งโดยเห็นว่าเทคโนโลยีที่ใช้นั้นมีความรวดเร็วและสะดวกมากกว่าการทำนาแบบดั้งเดิม แต่ผลกระทบที่ตามมาจากการใช้เทคโนโลยีนั้นทำให้ชาวนาประสบปัญหาในเรื่องของต้นทุนการผลิตสูงจนประสบปัญหาขาดทุน และเป็นหนี้สินเนื่องจากชาวนาจะกู้เงินเพื่อมาใช้ในการผลิต
2. การทำสวนในเขตพื้นที่ภูเขาให้ความสำคัญต่อสวนผลไม้ เช่น ทุเรียน เงาะ มังคุด ลองกอง กล้วย กล้วยตานี นอกเหนือจากการทำสวนยางพาราที่เริ่มปลูกต่อจากจันทบุรี โดยผู้ที่นำพันธุ์เข้ามาในจังหวัดตราดคือ หลวงพรหมภักดี ซึ่งการทำสวนยางพาราเป็นการทำมาหากินเพื่อขายเป็นสำคัญ โดยการค้ากับบริษัท อีสเอเชียติก นอกนั้นเป็นการปลูกมะพร้าวตามเกาะ การทำเกษตรใน

ปัจจุบันของจังหวัดตราดอยู่ในภาวะที่กำลังขาลงยกเว้นยางพารา เนื่องจากต้องประสบกับสินค้าปัจจัยการผลิตที่มีราคาสูงเช่นปุ๋ยเคมี ในขณะที่ต้องขายสินค้าผลผลิตการเกษตรในราคาต่ำ จนบางครั้งต้องปล่อยผลิตผลทิ้งไปโดยไม่ขาย

3. การประมงในจังหวัดตราดถือว่าอยู่ในภาวะขาลงอย่างมากเนื่องจากประสบกับปัญหาน้ำมันแพง ค่าแรงงานที่สูงขึ้น ปลาที่จับได้ลดลง เรือประมงขนาดใหญ่ไม่สามารถออกเรือไปจับปลาได้เพราะไม่คุ้มทุน และมีบางส่วนกลับไปทำประมงชายฝั่งแบบวิถีเศรษฐกิจพอเพียงที่ใช้เรือประมงขนาดเล็กในการทำงาน

จากการประกอบอาชีพของประชาชนในจังหวัดตราดที่เป็นเกษตรกรรายย่อยที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ชาวบ้านในจังหวัดประสบปัญหาการผูกขาดเศรษฐกิจราคาสินค้าไว้กับราคาตลาด ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดตราดต้องประสบปัญหาด้านทุนการผลิตที่มีราคาสูง เช่น ราคาปุ๋ย ค่ายา และน้ำมันที่ราคาแพงจึงทำให้เกิดปัญหาหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบเช่น การตกเป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเป็นหนี้ของเกษตรกรตราดได้พัฒนามาสู่ความรุนแรง คืออยู่ในภาวะความเสี่ยงที่จะต้องหลุดจากที่ดิน พร้อมทั้งการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร เพื่อหวังจะให้รัฐบาลล้างหนี้ ดังจะเห็นได้จากการจัดจังหวัดตราด เป็นหนึ่งใน 16 จุดของพื้นที่ที่มีความรุนแรงในประเทศไทย นอกเหนือจากสิ่งหีบรี ชัยนาท อ่างทอง อยุธยา ฉะเชิงเทรา นครนายก จันทบุรี นครสวรรค์ อุทัยธานี กำแพงเพชร พิจิตร สมุทรสงคราม ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ (คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2550, หน้า 6)

ปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดตราด ทำให้ชาวบ้านในจังหวัดตราดต้องตระหนักถึงการออกจากชีวิตส่วนตัวในอดีตที่ใช้ชีวิตในรูปแบบของการทำงานอยู่กับครอบครัวมาเป็นการรวมกลุ่มกันขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาเนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นกับชาวบ้านในจังหวัดตราดที่ไม่สามารถจัดการได้เองมาสู่การรวมกลุ่มเพื่อจัดการกับปัญหาของชุมชน ทำให้การก่อรูปองค์กรของภาคประชาชนในจังหวัดตราดเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ชาวบ้านในจังหวัดตราดสามารถใช้กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่มีการก่อรูปขึ้นมาในการแสดงความคิดเห็นในเวทีสาธารณะ และการสร้างความเข้มแข็งให้กับตนเองในชุมชน โดยการก่อรูปกลุ่มองค์กรของภาคประชาชนในจังหวัดตราดนั้นมีพัฒนาการดังนี้

ภาคประชาชนในจังหวัดตราดที่ก่อรูปขึ้นมาเป็นกลุ่มแรกได้แก่กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ โดยเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาหนี้สินที่เป็นปัญหาหลักของชาวบ้าน มีการก่อตั้งกลุ่มแรกขึ้น ในวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2533 โดยพระสุบิน ปณีโต วัดไผ่ล้อม ตำบลบางพระ อำเภอเมือง จังหวัดตราด เป็นผู้นำในการก่อตั้ง การทำงานของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เป็นองค์กรทำการแก้ไขปัญหา

เรื่องนี้สืบในรูปแบบของสวัสดิการชุมชน (กำธร อ่อนอินทร์, 2545, หน้า 6) กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ถือได้ว่าเป็นองค์กรภาคประชาชนที่เกิดขึ้นจากการมองที่ปัญหาหลักพื้นฐานของประชาชนในจังหวัดตราดโดยตรง ผลที่ตามมาคือกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ได้รับการตอบรับจากภาคประชาชนในจังหวัดตราดเป็นอย่างดี จะเห็นได้จากในปัจจุบันกลุ่มสัจจะมีสมาชิกทั้งจังหวัดตราด ประมาณ 60,000 คน จากประชากรรวมทั้งสิ้น 224,136 คน ซึ่งถือว่ามากเท่ากับหนึ่งในสี่ของประชาชนทั้งจังหวัด โดยมีกลุ่มที่ได้รับการจัดตั้งมาแล้ว 166 กลุ่มและมีเงินฝากครบ 1 พันล้านบาทเมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2552 (อาคม ภูติภัทร, สัมภาษณ์, 20 พฤษภาคม 2552)

ในปี พ.ศ. 2544 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ได้เข้ามาผลักดันให้มีการรวมกลุ่มขององค์กรภาคประชาชนขึ้นมาในระดับจังหวัด และมีการก่อตั้งองค์กรขึ้นในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 โดยใช้ชื่อว่าองค์กรชุมชนคนตราด เป็นเวทีแลกเปลี่ยนการทำงานในองค์กรภาคประชาชนในจังหวัดตราด ซึ่งในปัจจุบันองค์กรชุมชนคนตราดมีสมาชิก 18 เครือข่ายและมีการประชุมประจำเดือนในการแลกเปลี่ยนการทำงานของเครือข่ายภาคประชาชนในจังหวัดตราดทุกวันที่ 19 ของทุกเดือน นอกจากนี้กลุ่มองค์กรชุมชนคนตราดยังสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในเวทีการแสดงความคิดเห็นในส่วนของตัวแทนภาคประชาชนในการเข้าไปนั่งประชุมกับหน่วยงานราชการในการนำเสนอแนวทางการพัฒนาต่าง ๆ ด้วย (อาคม ภูติภัทร, 2552 อ้างถึงใน ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2552)

ปี พ.ศ. 2551 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนที่เป็นผลมาจากการเคลื่อนไหวของภาคประชาชน ผลของพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ก่อให้เกิดการขับเคลื่อนดำเนินการจัดตั้งและจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนทั่วประเทศ โดยในปี พ.ศ. 2551 จังหวัดตราดได้มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนขึ้น 12 แห่ง ภายใต้การทำงานของคณะทำงานขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนในจังหวัด ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานและที่ปรึกษา คณะกรรมการชุดนี้มาจากการคัดสรรขององค์กรชุมชนคนตราด มีหน้าที่หลัก คือ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับ พรบ.สภาองค์กรชุมชนและจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการ คือ การเปิดเวทีชี้แจง พรบ.สภาองค์กรชุมชนและจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนในระดับตำบล (บุญช่วย นาคประวิติ, สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2552) สภาองค์กรชุมชนในจังหวัดตราดนั้นถือได้ว่าเป็นกลุ่มองค์กรภาคประชาชนที่เกิดขึ้นมาภายใต้กรอบกฎหมายเพื่อเป็นตัวแทนในการเข้าไปมีบทบาทในการผลักดันนโยบายในส่วนของภาคประชาชนเข้าไปสู่หน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นระดับตำบลได้

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าจังหวัดตราดเป็นจังหวัดที่มีการก่อรูปองค์กรของภาคประชาชนที่มีความแตกต่างกัน 3 รูปแบบด้วยกันคือ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ซึ่งเป็นองค์กรภาคประชาชนที่เกิดจากกลุ่มธรรมชาติที่เกิดขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาด้านหนี้สินของชาวบ้านในจังหวัดองค์กรชุมชนคนตราดที่เป็นกลุ่มองค์กรภาคประชาชนที่เกิดจากการผลักดันจากองค์กรภาครัฐ และสภาองค์กรชุมชนเป็นกลุ่มภาคประชาชนที่เกิดภายใต้กรอบกฎหมาย นอกจากนี้การศึกษาจังหวัดตราดจะสามารถเป็นต้นแบบของจังหวัดที่จะสะท้อนให้ถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากชีวิตส่วนตัวมาสู่ความจำเป็นของการเข้าร่วมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมสาธารณะเนื่องจากในปัจจุบันการรวมกลุ่มองค์กรของภาคประชาชนเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ภาคประชาชนมีอำนาจในการต่อรองกับภาคส่วนอื่นมากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยมุ่งศึกษาว่ามีปัจจัยและกระบวนการในการก่อรูปขึ้นมาอย่างไร มีปัจจัยและกระบวนการในการพัฒนาอย่างไร และควรจะมีการพัฒนาอย่างไรบ้างในการสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคประชาชนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาปัจจัยและกระบวนการในการก่อรูปขององค์กรภาคประชาชนในจังหวัดตราด
2. ศึกษาปัจจัยและกระบวนการในการพัฒนาขององค์กรภาคประชาชนในจังหวัดตราด
3. เพื่อนำเสนอแนวทางในการสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคประชาชนในจังหวัดตราด

ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาในเรื่องของการก่อรูปองค์กรของภาคประชาชนในจังหวัดตราดนั้นผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาที่สำคัญ ดังนี้

1. ขอบเขตในแง่เวลาของการศึกษา ในการศึกษาจะกำหนดช่วงเวลาของการเกิดขึ้นขององค์กรภาคประชาชนจังหวัดตราด โดยกำหนดช่วงเวลาของการศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. 2533 – พ.ศ. 2552 เนื่องจากในปี พ.ศ. 2533 มีการจัดตั้งกลุ่มของภาคประชาชนอย่างเป็นทางการครั้งแรกในจังหวัดตราด

2. ขอบเขตในแง่เนื้อหาของการศึกษา ผู้วิจัยมุ่งศึกษาในกลุ่มขององค์กรภาคประชาชนที่มีบทบาทสำคัญซึ่งมีอยู่สามกลุ่มด้วยกัน คือ เครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้น

ในภาคประชาสังคม กลุ่มองค์กรชุมชนคนตราดซึ่งเกิดขึ้นจากการรวมตัวของภาคประชาสังคมกับการรวมตัวขององค์กรที่ถูกจัดตั้งโดยรัฐ และกลุ่มสภาองค์กรชุมชนในฐานะที่เป็นองค์กรที่ถูกจัดตั้งโดยรัฐ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. คาดหวังว่าจะช่วยนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยมาเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนนโยบายการพัฒนา
2. คาดหวังว่าจะสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้อาจารย์มาเป็นพื้นฐานของการนำเสนอ นโยบายสาธารณะรูปแบบใหม่ในลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน